

Comparison of the Views of Librarians of University and Public Libraries in Tehran about the Services of Disseminating Valid Information during the Epidemic

Mahdiyeh Ramezanzadeh¹ | Yeganeh Amini² | Somayeh Jafari Baghiabadi³

1. M.Sc. Student, Department of Knowledge and Information Science, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: ramezanzade.mahd@ut.ac.ir
2. M.Sc. Student, Department of Knowledge and Information Science, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: yegane.amini@ut.ac.ir
3. Corresponding Author, Ph.D. Candidate, Department of Knowledge and Information Science, Faculty of Management, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: somayyeh.jafari@ut.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 2021-08-20
Received in revised form:
2021-11-21
Accepted: 2021-12-21

Keywords:

University Library (s)
Public Library (s)
Epidemic
Information Dissemination
Library Services

ABSTRACT

Objective: The purpose of this study is to compare the views of librarians of university and public libraries in Tehran about information dissemination services and valid news during the epidemic in terms of services and tools used and influential factors and variables.

Materials and Methods: In terms of purpose, this research has been applied with a descriptive-analytical approach using documentary and survey methods. The research community is librarians working in university and public libraries in Tehran. Data were analyzed using descriptive and analytical statistics and statistical software "SPSS" version 26.

Results: The average of information services provided in university and public libraries are between 3 and 4, and only the average of providing virtual services in the context of social networks in university libraries is higher than 4. In terms of tools used, social media tools in public libraries and database tools, social networks and media in university libraries have an average higher than 4. Influential variables can be traced in three parts of the organization and infrastructure, human capital and active use. From the librarians' point of view, the average of the influential variables in the organization and infrastructure, human capital and active using sectors is very high and higher than 4. In the area of organizational and infrastructure factors, for librarians of public libraries, the variable "working hours and number of manpower in the library" is more effective factor in providing these services. In the active user section, the variables of literacy level and age group of users in university and public libraries were less important than other variables.

Conclusion: There is a significant difference between the attitudes of librarians of university and public libraries in Tehran towards the indicators related to the human capital variable among the variables affecting valid information dissemination services.

Cite this article: Ramezanzadeh, M., Amini, Y., & Jafari Baghiabadi, S. (2021). Comparison of the views of librarians of university and public libraries in Tehran about the dissemination of valid information during the epidemic. *Academic Librarianship and Information Research*, 55 (4), 77-100. DOI: 10.22059/jlib.2022.341824.1607

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran

DOI :10.22059/jlib.2022.341824.1607

Academic Librarianship and Information Research, Vol, 55, No. 4, 2021, pp. 77-100.

مقایسه دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی شهر تهران در مورد خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در دوران همه‌گیری

مهدیه رمضان‌زاده^۱ | یگانه امینی^۲ | سمیه جعفری باقی‌آبادی^۳ ✉

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران. رایانامه: ramezanzade.mahd@ut.ac.ir
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران. رایانامه: yegane.amini@ut.ac.ir
۳. نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران. رایانامه: jafari.somayyeh@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله:</p> <p>مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت:</p> <p>۱۴۰۰/۰۵/۳۰</p> <p>تاریخ ویرایش:</p> <p>۱۴۰۰/۰۷/۳۰</p> <p>تاریخ پذیرش:</p> <p>۱۴۰۰/۰۹/۳۰</p> <p>واژه‌های کلیدی:</p> <p>کتابخانه(های) دانشگاهی، کتابخانه(های) عمومی، همه‌گیری، اشاعه اطلاعات، کتابداران، خدمات کتابخانه‌ای.</p>	<p>هدف: هدف این پژوهش مقایسه دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی شهر تهران در مورد خدمات اشاعه اطلاعات و اخبار معتبر در دوران همه‌گیری از نظر خدمات و ابزارهای مورد استفاده و عوامل و متغیرهای تأثیرگذار است.</p> <p>روش: این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی با رویکرد توصیفی-تحلیلی با استفاده از روش‌های اسنادی و پیمایشی انجام شده است. جامعه پژوهش کتابداران شاغل در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی شهر تهران است. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و تحلیلی و به کمک نرم‌افزار آماری «اس‌پی‌اس‌اس» نسخه ۲۶ تحلیل شد.</p> <p>یافته‌ها: میانگین خدمات اطلاعاتی ارائه شده در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی، بین ۳ تا ۴ و تنها میانگین ارائه خدمات مجازی در بستر شبکه‌های اجتماعی در کتابخانه‌های دانشگاهی بالاتر از ۴ است. از نظر ابزارهای مورد استفاده، در کتابخانه‌های عمومی ابزار شبکه‌های اجتماعی و در کتابخانه‌های دانشگاهی ابزارهای پایگاه‌های اطلاعاتی، شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها دارای میانگین بالاتر از ۴ هستند. متغیرهای تأثیرگذار در سه بخش سازمان و زیرساخت، سرمایه انسانی و کاربری فعال قابل رهگیری است. از دیدگاه کتابداران، میانگین متغیرهای تأثیرگذار در بخش‌های سازمان و زیرساخت، سرمایه انسانی و کاربری فعال بسیار زیاد و بالاتر از ۴ است. در بخش عوامل سازمان و زیرساخت، از نظر کتابداران کتابخانه‌های عمومی متغیر «ساعت کار و تعداد نیروی انسانی در کتابخانه» عامل مؤثرتری بر ارائه این خدمات است. در بخش کاربری فعال، متغیرهای سطح سواد و گروه سنی کاربران در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی اهمیت کمتری در مقایسه با سایر متغیرها داشته‌اند.</p> <p>نتیجه‌گیری: میان نگرش کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی شهر تهران تفاوت معناداری نسبت به شاخص‌های مربوط به متغیر سرمایه انسانی از میان متغیرهای تأثیرگذار بر خدمات اشاعه اطلاعات معتبر وجود دارد.</p>

استناد: رمضان‌زاده، مهدیه؛ امینی، یگانه؛ و جعفری باقی‌آبادی، سمیه (۱۴۰۰). مقایسه دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی شهر تهران در مورد خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در دوران همه‌گیری. *تحقیقات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاهی*، ۵۵ (۴)، ۱۰۰-۷۷. DOI: 10.22059/jlib.2022.341824.1607

۱. مقدمه

هدف اصلی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی در جوامع اطلاعاتی عصر حاضر، خدمت به اجتماع است که یکی از ارکان اصلی آن دسترس‌پذیرکردن و اشاعه منابع اطلاعاتی معتبر است. به بیان دیگر، با توجه به سیلاب عظیم اطلاعاتی در تمام حوزه‌ها، دسترسی به اطلاعات معتبر در کمترین زمان ممکن و با حداقل هزینه از اهداف اصلی اشاعه اطلاعات در مراکز فوق است (مرادی، ۱۳۹۱؛ زبردست، ۱۳۸۹). بدون شک در این مسیر چالش‌هایی جدی به ویژه در ارتباط با ارزیابی و اعتبارسنجی اطلاعات وجود دارد. در دو سال اخیر با فراگیری سریع کووید ۱۹ در جوامع و آمار نسبتاً بالای مبتلایان و مرگ‌ومیر و ناشناخته بودن آن از جوانب گوناگون از یک سو و تولید واکسن و عوارض مرتبط با واکسن از سوی دیگر (نوروزی و همکاران، ۲۰۲۲)، اطلاعات و اخبار مرتبط زیادی در این حوزه در کل جهان منتشر شده که آمیخته‌ای از اخبار و اطلاعات معتبر و نامعتبر است. این موضوع بدون شک پیامدهای منفی زیادی از جمله افزایش نگرانی و اضطراب افراد و به دنبال آن عدم کنترل بهینه بیماری را به همراه داشته است.

در شرایط بحرانی اخیر کتابداران تلاش نموده‌اند با ارائه انواع خدمات جدید و متنوع حضوری و برخط رضایت کاربران خود را جلب کنند (طاهری، اشرفی‌ریزی و سعیدی‌زاده، ۱۳۹۹؛ حجت‌حسینی، ۱۳۹۹؛ اشرفی‌ریزی و کاظم‌پور، ۱۳۹۹؛ انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، ۱۴۰۰). به طور مثال، برخی کتابخانه‌ها در به اشتراک گذاشتن اطلاعات توسط مراجع الکترونیکی برای مخاطبان تشویق شدند و در کنار آن تعداد زیادی از کتابخانه‌ها پیوندهایی را فراهم کردند تا در حیطه سلامت پیشنهادها و ارائه‌هایی در خصوص کووید ۱۹ و بهداشت در دسترس افراد قرار دهند (وانگ و لاند، ۲۰۲۰). بدون شک کتابخانه‌ها و کتابداران به عنوان اشاعه‌کنندگان اصلی اطلاعات نقش کلیدی در اشاعه اطلاعات معتبر و مبارزه با اخبار جعلی دارند (علی‌اصغری، ۱۳۹۹؛ زنگنه، ۱۳۹۹؛ بنگانی، ۲۰۲۱؛ وانگ و لاند، ۲۰۲۰؛ چاکرابرتی و همکاران، ۲۰۲۰). در واقع، کتابداران وابسته به هر سازمانی که باشند از عمومی گرفته تا تخصصی و دانشگاهی باید دارای مهارت‌های سواد اطلاعاتی بوده و از سوی نهادهای مذکور برای فعالیت در این شرایط بحرانی آموزش ببینند. تجهیز کتابداران به سواد اطلاعاتی در وهله نخست سبب می‌شود آنها اطلاعات و اخبار معتبر را از اخبار جعلی تشخیص دهند و در وهله بعدی، از گرفتار شدن کاربران خود در دام اخبار نامعتبر جلوگیری کرده و اشاعه اطلاعات معتبر را در جامعه تسهیل کنند. بنابراین، در عصر

¹ Nruzi et al.

² Wang & Lund

³ Bangani

⁴ Chakraborty

اطلاعات به ویژه شرایط بحرانی همه‌گیری، آگاهی از اطلاعات سلامت عمومی با استفاده از منابع مورد اعتماد نظیر رسانه‌های اجتماعی برای به حداقل رساندن استفاده از اخبار جعلی نقش کلیدی داشته و کتابداران می‌توانند نقش حیاتی در انتشار این گونه اطلاعات داشته باشند (بنگانی، ۲۰۲۱؛ چوکوئری و همکاران، ۲۰۲۰).

در بیانیه مشترک سازمان بهداشت جهانی نیز کووید ۱۹ نخستین بیماری همه‌گیر شناخته‌شده در تاریخ بشر است که در آن فناوری و رسانه‌های اجتماعی در مقیاس گسترده به کار گرفته شده است تا مردم را بدون نیاز به حضور فیزیکی سالم و به هم متصل نگه دارند (علی‌اصغری، ۱۳۹۹). از نگاهی دیگر، کتابخانه‌ها از جمله کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی باید در حوزه مدیریت بحران و شیوه رویارویی با حوادث غیرقابل پیش‌بینی از جمله همه‌گیری‌ها به درستی برنامه‌ریزی کنند تا بتوانند در مقابله با آنها مقتدرانه عمل نمایند. در این میان کتابخانه‌ها و کتابداران دانشگاهی که در خدمت اعضای هیئت علمی دانشگاه و دانشجویان بوده و برای رفع نیاز اطلاعاتی آنان، نقش ایفا می‌کنند، درصدد هستند در وهله نخست اطلاعات معتبر را شناسایی کنند و در زمان مناسب به کاربر ارائه دهند (کومار^۲، ۲۰۱۵). کتابخانه‌های عمومی نیز به منزله نمودی از نهادهای آموزشی و اطلاع‌رسانی، نقش مهمی در فراگیرسازی اطلاعات و دانش همگانی معتبر دارند (عباداللهی، ۱۳۸۲).

برای اشاعه اطلاعات معتبر، مقدماتی در ابعاد مختلف نظر و عمل لازم است که کتابخانه‌ها و کتابداران ضروری است به آنها توجه کنند. به طور مثال، تقویت ارتباط و اعتماد میان جامعه و کتابخانه به اثربخشی نقش کتابداران در اشاعه اطلاعات معتبر در جامعه منجر می‌شود (وارهیم^۳، ۲۰۱۴). از آنجا که رویکرد و مقصد نهایی حرکت به سمت جامعه است، کتابداران بایستی از محیط کتابخانه‌ها به سمت جامعه حرکت کنند و اثرگذاری و توانمندی خود را به طور منظم در هر شرایطی نشان دهند (آری^۴، ۲۰۱۷). از نظر علوم شناختی نیز یک کتابدار باید اطلاعات جامعی از کاربران خود داشته‌باشد و با ویژگی‌های اجتماعی، اخلاقی، اقتصادی، فرهنگی و ... وی آشنا باشد تا در شرایط لازم نسخه مناسب را تحویل او دهد (مادو، هارونا و راجاپاکس^۵، ۲۰۱۹). بنابراین، با توجه به اهمیت اشاعه اطلاعات معتبر در دوران همه‌گیری‌ها و نقش خطیر کتابداران در این مهم از یک سو و خلأهای پژوهشی موجود در این زمینه از سوی دیگر، و همچنین بر این اساس که میزان آشنایی و استفاده افراد جامعه در ایران در پاسخ به

¹ Chukwuyere

² Kumar

³ Varheim

⁴ Ari

⁵ Mtu, Haruna, & Rajapakse

نیازهای اطلاعاتی خود از کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی بیشتر از سایر کتابخانه‌ها بوده و در واقع، کاربران بیشتری به این نوع کتابخانه‌ها در مقایسه با انواع دیگر کتابخانه‌ها مراجعه می‌کنند، پژوهش حاضر درصدد پاسخ‌گویی به این پرسش اصلی است که دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی شهر تهران در مورد خدمات اشاعه اطلاعات و اخبار معتبر چگونه است؟ از این رو، پژوهش حاضر درصدد پاسخ‌گویی به پرسش‌های زیر است:

۱. وضعیت خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی چگونه است؟
۲. ابزارهای گردآوری اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی کدامند؟
۳. متغیرهای تأثیرگذار بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر و مقابله با اخبار جعلی و نامعتبر از دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی کدام است؟

۲. پیشینه پژوهش

با جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی مشخص شد پژوهش‌های محدودی در رابطه با خدمات کتابخانه‌ای مبتنی بر اشاعه اطلاعات و اخبار معتبر انجام گرفته و بیشتر پژوهش‌های انجام شده حول محور نقش کتابداران یا خدمات کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در دوران همه‌گیری بوده است. در این زمینه زنگنه (۱۳۹۹) در یک مطالعه موردی نشان داد که در مجموع در دوران همه‌گیری کووید ۱۹ تقریباً تمام کتابخانه‌ها به خدمات از راه دور روی آورده‌اند. پژوهش علی‌اصغری (۱۳۹۹) حاکی از این بود وظایف کتابداران در شرایط همه‌گیری کووید ۱۹ شامل سه بخش اصلی ترویج آگاهی عموم جامعه در رابطه با بهداشت عمومی، ارائه اطلاعات در مورد آخرین تحولات و پاسخ‌گویی به نیازهای اساسی کاربران بوده است. حجت‌حسینی (۱۳۹۹) در پژوهشی واکنش کتابخانه‌های دانشگاهی و چالش‌ها در دوران کووید ۱۹ و الگوهای خدماتی و نقش حرفه‌ای متخصصان را در زمان همه‌گیری مورد بررسی قرار داد. از جمله الگوهای خدماتی دورکاری و بسته‌شدن فیزیکی کتابخانه‌ها، به‌روزرسانی مرتب وبگاه‌ها و ... بوده است. ارائه سیاست‌های جدید کشورها در راستای دگرگونی دیجیتال، ایجاد فناوری‌های جدید و زیرساخت‌های مناسب با هدف ارائه خدمات از راه دور از دیگر نتایج پژوهش فوق بود. یافته‌های پژوهش طاهری، اشرفی ریزی و سعیدی‌زاده (۱۳۹۹) حاکی از آن بود که کتابخانه‌های عمومی تأثیر مستقیمی روی عملکرد جامعه هدف در زمینه فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی می‌گذارند. تحلیل داده‌ها نیز سه عامل اصلی را در خصوص مسائل کتابخانه‌های عمومی نشان داد که شامل اقدامات پیشگیرانه و بهداشتی در کتابخانه‌ها، توسعه خدمات، محدودیت‌ها و چالش‌ها در ارائه خدمات است. آورند، قنواتی و هاتفی‌کیا (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی جایگاه کتابخانه‌های دانشگاهی در به‌کارگیری شبکه‌های اجتماعی در

دوران بحران کرونا پرداخته‌بود. بر اساس پرسش‌های مطرح شده در پژوهش و مرور پیشینه‌ها مواردی نظیر شناسایی شبکه‌های اجتماعی مورد استفاده توسط کتابخانه‌های دانشگاهی و علت انتخاب این شبکه‌ها، میزان کاربرد آنها، برآورد میزان آمادگی کتابخانه‌های دانشگاهی برای ارائه خدمات آموزشی با استفاده از شبکه‌های اجتماعی، شناسایی چالش‌های کتابخانه‌های دانشگاهی در استفاده از شبکه‌های اجتماعی، شناسایی خدمات آموزشی که کتابخانه‌های دانشگاهی در بستر شبکه‌های اجتماعی می‌توانند ارائه دهند، قابل پاسخ است. در ادامه به مرور پژوهش‌های خارجی مرتبط پرداخته می‌شود.

چاکرابرتی و همکاران^۱ (۲۰۲۰) در پژوهشی نقش متخصصان علم اطلاعات در دسترسی به اطلاعات درست و منابع معتبر در زمان همه‌گیری کرونا را در کشور هند مورد بررسی قرار دادند. نتیجه به دست آمده نشان داد کتابخانه‌ها در طول زندگی بشر نقش قابل توجهی در تولید اطلاعات معتبر داشته‌اند و به عنوان یک مرجع اطلاعاتی معتبر شناخته شده‌اند. در پژوهشی دیگر توسط چوکوتری و همکاران^۲ (۲۰۲۰) استفاده کتابداران از رسانه‌های اجتماعی در انتشار اطلاعات بهداشتی کووید ۱۹ ارزیابی شد. در این پژوهش استفاده کتابداران از منابع مورد اعتماد رسانه‌های اجتماعی برای انتشار اطلاعات کووید ۱۹ مورد بحث قرار گرفت. پس از بررسی‌های انجام گرفته، پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که در عصر اطلاعات، آگاهی از اطلاعات سلامت عمومی برای به حداقل رساندن استفاده از اخبار جعلی نقش کلیدی دارد و کتابداران می‌توانند نقش حیاتی در انتشار این اطلاعات داشته باشند.

وانگ و لند^۳ (۲۰۲۰) در پژوهشی، اطلاعات خبری تهیه شده توسط کتابخانه‌های عمومی ایالات متحده در همه‌گیری کووید ۱۹ را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نهایی حاکی از این موضوع بود که تعداد زیادی از کتابخانه‌ها در به اشتراک گذاشتن اطلاعات توسط مرجع الکترونیکی برای مخاطبان تشویق شدند و در کنار آن تعداد زیادی از کتابخانه‌ها پیوندهایی را فراهم کردند تا در حیطه سلامت پیشنهادهایی در خصوص کووید ۱۹ و بهداشت در دسترس افراد قرار دهند. بانگانی^۴ (۲۰۲۱) در پژوهشی نقش کتابخانه‌های دانشگاهی در مبارزه با اخبار جعلی در دوران کرونا را در آفریقای جنوبی بررسی کرده است. نتایج این مطالعه تأییدی بر نقش کتابخانه‌های دانشگاهی در مبارزه با اخبار جعلی به طور کلی و به طور خاص در زمان بحران است و بر این نکته تأکید نموده که کتابداران به عنوان حافظان اطلاعات نقش کلیدی و مهمی در مبارزه با اخبار جعلی ایفا می‌کنند.

¹ Chakraborty

² Chukwuyere

³ Wang & lund

⁴ Bangani

همان‌طور که مرور پیشینه‌های مرتبط در داخل و خارج از کشور نشان می‌دهد تمرکز مطالعات بیشتر روی نقش کتابخانه‌ها و کتابداران در ارائه خدمات در دوران همه‌گیری از جمله خدمت اشاعه اطلاعات معتبر در این زمینه بوده است و تاکنون پژوهشی به بررسی خدمات قابل ارائه و ابزارهای مورد استفاده در این زمینه و همچنین بررسی عوامل تأثیرگذار بر ارائه اینگونه خدمات از دیدگاه کتابداران نپرداخته است.

۳. روش پژوهش

پژوهش حاضر مطالعه‌ای کاربردی است که با رویکرد توصیفی-تحلیلی با استفاده از روش‌های اسنادی و پیمایشی انجام شده است. بر این اساس در گام نخست با استفاده از روش اسنادی، خدمات و ابزارهای مورد استفاده در کتابخانه‌ها و عوامل و متغیرهای مؤثر بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر از طریق متون و پژوهش‌های مرتبط با موضوع و کلیدواژه‌های پژوهش در پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر داخلی و خارجی شناسایی شد. روش اسنادی روشی است که پژوهشگر تلاش می‌کند تا با استفاده منظم از داده‌های اسنادی، به کشف، استخراج، طبقه‌بندی و ارزیابی مطالب مرتبط با موضوع پژوهش خود اقدام کند. در واقع، در روش اسنادی فنون متعددی به کار گرفته می‌شوند که بسیار روشمندتر از صرف خواندن چند متن قابل دسترس در کتابخانه است. در گام بعد، با استفاده از روش پیمایشی، نگرش و دیدگاه جامعه انسانی پژوهش نسبت به خدمات و ابزارهای مورد استفاده در کتابخانه‌ها و متغیرهای شناسایی شده سنجیده شد. پیمایش یکی از مرسوم‌ترین و متداول‌ترین روش‌های پژوهش در علوم انسانی است که در آن پژوهشگر سعی می‌کند به کمک ابزارهایی مثل پرسشنامه و گاه مصاحبه تصویری از دیدگاه‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای گروهی از افراد جامعه را در حوزه موضوعی مشخص به دست آورند (منصوریان، ۱۳۹۳). لازم به توضیح است پژوهش‌هایی که با روش پیمایشی انجام می‌شوند، ناظر به زمان حال بوده و هنگام اجرای پژوهش هیچ تغییری روی متغیرها صورت نگرفته و فرایند پژوهش تغییر نمی‌کند.

جامعه پژوهش، تمام کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی (وابسته به نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور) و کتابخانه‌های دانشگاهی (وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری) شهر تهران است. زمان انجام پژوهش سال دوم بحران همه‌گیری کووید ۱۹ و پس از بازگشایی نسبتاً کامل کتابخانه‌ها بوده است. حجم نمونه در مرحله پیمایش و توزیع پرسشنامه، بر اساس جدول اندازه جامعه و نمونه کرجسی و مورگان (دیانی، ۱۳۸۷) تعیین شد. همچنین در این پژوهش، برای جمع‌آوری داده‌ها به ابزارهایی نیاز بود که نوع آن به عوامل گوناگونی از جمله ماهیت و روش پژوهش اسنادی و میدانی بستگی داشت. در همین راستا در بخش نخست پژوهش، جهت شناسایی و استخراج خدمات قابل ارائه در این زمینه و ابزارهای مورد استفاده و مؤلفه‌ها و متغیرهای مهم تأثیرگذار بر اشاعه اطلاعات معتبر از طریق کتابخانه‌ها از ابزار

یادداشت‌برداری و سیاهه‌وارسی استفاده شد؛ در بخش دوم، از پرسشنامه محقق‌ساخته شامل ۵۰ گویه بر اساس یک مقیاس پنج درجه‌ای (طیف لیکرت) استفاده شده است که بر اساس متغیرهای شناسایی شده در گام قبلی و اخذ مشخصات جمعیت‌شناختی طراحی شد. سؤالات پرسشنامه به سه قسمت تقسیم می‌شوند؛ قسمت اول مربوط به متغیرهای تأثیرگذار بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر، قسمت دوم مربوط به انواع خدمات اشاعه اطلاعات معتبر و قسمت سوم مربوط به انواع ابزارهای مورد استفاده در کتابخانه‌هاست. لازم به توضیح است پس از کسب روایی و پایایی لازم، پرسشنامه در قالب الکترونیکی آماده و پیوند آن برای کتابداران شاغل در کتابخانه‌ها ارسال شد. بنابراین، روش تصادفی ساده، مبنای نمونه‌گیری در پژوهش حاضر بود. در محاسبه پایایی و روایی پرسشنامه به عنوان ابزار گردآوری اطلاعات، برای تعیین روایی از اظهارنظر ده تن از صاحب‌نظران و خبرگان و برای پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ از طریق محاسبه همبستگی درونی ابزار اندازه‌گیری استفاده شد. مقدار عددی ضریب آلفای کرونباخ که ۵۰ گویه پرسشنامه را در نظر گرفته است، برابر با ۰/۹۵۴ به دست آمده که این عدد از ۰/۷ بیشتر بوده و نشان‌دهنده پایایی مناسب پرسشنامه است.

در تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه بر اساس اهداف و داده‌های به دست آمده از نرم‌افزار آماری «اس‌پی‌اس اس» نسخه ۲۶ و مجموعه فنون آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. به این صورت که برای توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی جامعه، عوامل مؤثر بر اشاعه اطلاعات معتبر و خدمات و ابزارهای مورد استفاده در سطح آمار توصیفی از جداول و شاخص‌های میانگین، انحراف معیار و درصد استفاده شد. همچنین به منظور مقایسه نگرش کتابداران در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی از آزمون یو من‌ویتنی^۲ که یک «آزمون ناپارامتری آماری»^۳ است و برای مقایسه شاخص‌های مرکزی دو جامعه مستقل که داده‌های آن جوامع دارای توزیع نرمال نیستند، به کار می‌رود.

۴. یافته‌های پژوهش

تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده نشان داد ۳۹ نفر (۴۵/۸ درصد) از افراد شرکت‌کننده در کتابخانه‌های دانشگاهی و ۴۵ نفر (۵۲/۹ درصد) از افراد شرکت‌کننده در پژوهش در کتابخانه‌های عمومی در شهر تهران شاغل بوده‌اند. میانگین سنوات خدمت کتابداران در کتابخانه‌های دانشگاهی ۱۹/۳۱ سال و میانگین سنوات خدمت کتابداران در کتابخانه‌های عمومی ۱۳/۲۸ سال است. در ادامه تجزیه و تحلیل مربوط به متغیرهای جمعیت‌شناختی با استفاده از فنون آمار توصیفی آمده است (جدول ۱).

^۱ SPSS: Statistical Package for Social Sciences

^۲ Mann-Whitney U

^۳ Non-Parametric Statistical Test

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای جمعیت‌شناختی

متغیر	کتابخانه	دامنه متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت	دانشگاهی	مرد	۱۲	۳۷/۵
		زن	۲۰	۶۲/۵
	عمومی	مرد	۹	۲۰
		زن	۳۶	۸۰
سن	دانشگاهی	کمتر از ۲۵	-	-
		۲۵ تا ۳۵	۶	۱۸/۸
		۳۶ تا ۴۶	۱۹	۵۹/۴
		۴۷ به بالا	۷	۲۱/۹
	عمومی	کمتر از ۲۵	۱	۲/۲
		۲۵ تا ۳۵	۱۱	۲۴/۴
		۳۶ تا ۴۶	۲۷	۶۰
		۴۷ به بالا	۶	۱۳/۳
تأهل	دانشگاهی	مجرد	۷	۲۱/۹
		متأهل	۲۵	۷۸/۱
	عمومی	مجرد	۷	۱۵/۶
		متأهل	۳۷	۸۲/۲
تحصیلات	دانشگاهی	زیر دیپلم و دیپلم	-	-
		کاردانی	-	-
		کارشناسی	۲	۶/۳
		کارشناسی ارشد	۱۷	۵۳/۱
	عمومی	دکتری	۱۳	۴۰/۶
		زیر دیپلم و دیپلم	۱	۲/۲
		کاردانی	۴	۸/۹
		کارشناسی	۹	۲۰
پست و جایگاه‌های سازمانی	دانشگاهی	کارشناسی ارشد	۲۹	۶۴/۴
		دکتری	۲	۴/۴
		مدیر	۱۴	۴۳/۸
		کتابدار	۱۳	۴۰/۶
	عمومی	کارمند	۲	۶/۳
		سایر	۳	۹/۴
		مدیر	۹	۲۰
		کتابدار	۳۳	۷۳/۳
عمومی	کارمند	۳	۶/۷	
	سایر	-	-	

وضعیت استخدامی	دانشگاهی	عمومی
	رسمی، پیمانی و رسمی آزمایشی	رسمی، پیمانی و رسمی آزمایشی
	همکار قرارداد کار معین	همکار قرارداد کار معین
	سایر	سایر
	۲۵	۳۹
	۷۸/۱	۸۶/۷
	۴	۱
	۱۲/۵	۲/۲
	۳	۵
	۹/۴	۱۱/۱

در ادامه یافته‌های پژوهش حاضر در قالب پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش با استفاده از فنون آمار توصیفی و تحلیلی آمده است.

پاسخ پرسش اول و دوم پژوهش: وضعیت خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی چگونه است؟ ابزارهای گردآوری اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی کدامند؟

تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی نشان داد میانگین خدمات «بریده جراید و برگزاری نشست‌های مختلف هفتگی و ماهانه» بین ۲ تا ۳، میانگین خدماتی نظیر «برگزاری کارگاه‌های آموزشی (آشنایی با فناوری‌های نوین، سواد اطلاعاتی، آشنایی با شبکه‌های اجتماعی و ...)»، فعال بودن خدمات «از کتابدار پرس» به صورت فیزیکی و مجازی، برگزاری همایش‌ها و سمینارها، ارائه خدمات مجازی در بستر وبگاه کتابخانه و معرفی کتاب و آثار معتبر چاپی» بین ۳ تا ۴ و میانگین ارائه خدمات مجازی در بستر شبکه‌های اجتماعی «بالاتر از ۴ است. از سوی دیگر، از میان ۸ خدمت پرسش شده از کتابداران، مواردی نظیر «ارائه خدمات مجازی در بستر شبکه‌های اجتماعی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی (آشنایی با فناوری‌های نوین، سواد اطلاعاتی، آشنایی با شبکه‌های اجتماعی و ...)»، فعال بودن خدمات «از کتابدار پرس» به صورت فیزیکی و مجازی، برگزاری همایش‌ها و سمینارها، ارائه خدمات مجازی در بستر وبگاه کتابخانه، معرفی کتاب و آثار چاپی، ارائه خدمات بریده جراید و برگزاری نشست‌های هفتگی و ماهانه»، میانگین ۳ تا ۴ را در کتابخانه‌های عمومی به خود اختصاص داده‌اند.

از نظر ابزارهای مورد استفاده در در کتابخانه‌های دانشگاهی، ابزارهایی مانند «کارشناسان و خبرگان، منابع چاپی، روزنامه‌ها و خبرگزاری‌ها و منابع چندرسانه‌ای» دارای میانگین بین ۳ تا ۴ و ابزارهایی نظیر «پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر (داخلی و بین‌المللی) و شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها» دارای میانگین بالاتر از

۴ هستند. این در حالی است که نتایج نشان داد در کتابخانه‌های عمومی جهت ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر، از میان ۷ ابزار پرسش شده از کتابداران، ابزارهایی نظیر «پایگاه اطلاعاتی معتبر (داخلی و بین‌المللی)، کارشناسان و خبرنگاران، رسانه‌ها، منابع چاپی، روزنامه‌ها و خبرگزاری‌ها و منابع چند رسانه‌ای»، میانگین ۳ تا ۴ را به خود اختصاص داده و تنها «شبکه‌های اجتماعی» حائز میانگین ۴ به بالا هستند. در ادامه آمار توصیفی خدمات و ابزارهای مورد استفاده در اشاعه اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی آمده است (جدول ۲).

جدول ۲. آمار توصیفی خدمات و ابزارهای مورد استفاده در اشاعه اطلاعات معتبر در

کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی				
نوع کتابخانه	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
خدمات	دانشگاهی	۰/۸۶۵۲۲	۲/۲۵	۵
	عمومی	۰/۹۴۶۵۴	۱/۵۰	۵
ابزار	دانشگاهی	۰/۶۷۴۴۵	۲/۵۷	۵
	عمومی	۰/۸۶۸۱۶	۱/۴۳	۵

بر اساس جدول ۲، از نظر کتابداران میانگین خدمات و ابزارهای مورد استفاده در راستای اشاعه اطلاعات معتبر در دوران همه‌گیری در کتابخانه‌های دانشگاهی بیشتر از کتابخانه‌های عمومی است. در ادامه آمار استنباطی مربوط به مقایسه خدمات و ابزارهای مورد استفاده در اشاعه اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی از دیدگاه کتابداران آمده است (جدول ۳).

جدول ۳. آمار استنباطی مقایسه خدمات و ابزارهای مورد استفاده در اشاعه اطلاعات معتبر در

کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی				
کتابخانه	تعداد	رتبه میانگین	مجموع رتبه‌ها	آماره من ویتنی
خدمات	دانشگاهی	۳۹/۷۵	۱۲۷۲	۶۹۶
	عمومی	۳۸/۴۷	۱۷۳۱	
ابزار	دانشگاهی	۴۰/۲۷	۱۲۸۸/۲۰	۶۷۹/۵۰۰
	عمومی	۳۸/۱۰	۱۷۱۴/۵۰	

بر اساس جدول ۳، مقدار میانگین رتبه وضعیت خدمات در کتابخانه‌های دانشگاهی ۳۹/۷۵ و در کتابخانه‌های عمومی ۳۸/۴۷ است. همچنین آماره آزمون من ویتنی ۶۹۶ است. از آنجا که مقدار احتمال آزمون ۰/۸۰۴ و بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است. بنابراین، تفاوت معناداری از نظر وضعیت خدمات اطلاعاتی ارائه

شده مبتنی بر اشاعه اطلاعات معتبر میان کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی وجود ندارد. از سوی دیگر، مقدار میانگین رتبه ابزارهای گردآوری اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی ۴۰/۲۷ و در کتابخانه‌های عمومی ۳۸/۱۰ به دست آمد. همچنین مقدار آماره آزمون من‌وینتی ۶۷۹/۵ است. از آنجا که مقدار احتمال آزمون ۰/۶۷۵ و بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است، می‌توان نتیجه گرفت که از نظر کتابداران، در میان کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی در خصوص ابزارهای گردآوری اطلاعات معتبر تفاوت معناداری وجود ندارد.

پاسخ پرسش سوم پژوهش: متغیرهای تأثیرگذار بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر و مقابله با اخبار جعلی و نامعتبر از دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی کدام است؟
تجزیه و تحلیل متغیرهای تأثیرگذار بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر و مقابله با اخبار جعلی و نامعتبر در سه بخش عوامل سازمان و زیرساخت، سرمایه انسانی و کاربری فعال در قالب ۳۵ گویه انجام شد (جدول ۴).

جدول ۴. متغیرهای تأثیرگذار بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی

سازمان و زیرساخت	سرمایه انسانی	کاربری فعال
دارا بودن وبگاه	اخلاق حرفه‌ای کتابداران	سطح سواد کاربران
مدیریت (سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی)	دارا بودن تفکر انتقادی کتابداران	گروه سنی کاربران
منطقه جغرافیایی کتابخانه	ارتباط مؤثر و متقابل کتابداران و کاربران	توانایی تشخیص نیاز اطلاعاتی
بودجه کتابخانه	میزان آشنایی کتابداران با پایگاه‌های اطلاعاتی و خبری معتبر	توانایی مطرح کردن نیاز اطلاعاتی در قالب سؤال
دسترسی کتابخانه به شبکه‌های اجتماعی	میزان آشنایی کتابداران با نحوه جستجوی صحیح در اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی	میزان آشنایی کاربر با پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر (داخلی و بین‌المللی)
زیرساخت‌های فناوری	رضایت از انجام کار مفید و سودمند برای جامعه	توانایی جستجوی پیشرفته در موتورهای جستجو و پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر
اشتراک پایگاه‌های خبری و اطلاعاتی معتبر	دوره‌های آموزشی متناسب برای کتابداران	موتورهای جستجو و پایگاه‌های اطلاعاتی
ساعات کار و تعداد نیروی انسانی در کتابخانه	رضایت شغلی	امنیت شغلی
رشته و مقطع تحصیلی کتابداران	آگاهی فرد از انتظارات سازمان از او	توانایی کاربر در ارزیابی اطلاعات
ارزش قائل شدن سازمان مادر برای ابتکار و خلاقیت کتابداران	ارائه بازخورد ارزیابی عملکرد مناسب از طرف سازمان به فرد	بازیابی شده
تأکید بر نیازهای اطلاعاتی مخاطبان / ذی‌نفعان	برخوردراری از جو همکاری و اعتماد در میان بخش‌ها	دارا بودن تفکر انتقادی
	تعهد سازمانی کتابداران	
	آشنایی با شبکه‌های اجتماعی و فعالیت مؤثر در آنها	
	توسعه زیرساخت‌ها و آموزش لازم به کتابداران	
	رضایت کتابداران از منزلت اجتماعی	

در ادامه نتایج تجزیه و تحلیل نشان داد در کتابخانه‌های دانشگاهی، میانگین متغیرهای «دارا بودن وبگاه، مدیریت (سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی)، منطقه جغرافیایی کتابخانه، بودجه کتابخانه، دسترسی کتابخانه به شبکه‌های اجتماعی، زیرساخت‌های فناوری، اشتراک پایگاه‌های خبری و اطلاعاتی معتبر، ارزش قائل‌شدن سازمان مادر برای ابتکار و خلاقیت کتابداران و تأکید بر نیازهای اطلاعاتی مخاطبان/ذی‌نفعان» در سطح بسیار زیاد و ۴ به بالاست. از نظر این کتابداران، متغیر «ساعت کار و تعداد نیروی انسانی» و همچنین «رشته و مقطع تحصیلی کتابداران» در کتابخانه دارای میانگین بین ۳ تا ۴ بوده است. بنابراین در این بخش، کتابداران کتابخانه‌های عمومی نسبت به کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی متغیر «ساعت کار و تعداد نیروی انسانی در کتابخانه» را عامل مؤثرتری بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در نظر گرفته‌اند. این در حالی است که در کتابخانه‌های عمومی، در بخش سازمان و زیرساخت از میان ۱۱ متغیر مورد بررسی، میانگین متغیرهای «دارا بودن وبسایت، مدیریت (سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی)، منطقه جغرافیایی، بودجه کتابخانه، دسترسی کتابخانه به شبکه‌های اجتماعی، زیرساخت‌های فناوری، اشتراک پایگاه‌های خبری و اطلاعاتی معتبر، ساعت کار و تعداد نیروی انسانی در کتابخانه، ارزش قائل‌شدن سازمان مادر برای ابتکار و خلاقیت کتابداران و تأکید بر نیازهای اطلاعاتی مخاطبان/ذی‌نفعان» در سطح بسیار زیاد و ۴ به بالا و میانگین متغیر «رشته و مقطع تحصیلی کتابداران» در سطح زیاد و بین ۳ و ۴ است.

از سوی دیگر، نتایج نشان‌دهنده این است که در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی، در بخش سرمایه انسانی، از میان ۱۶ متغیر مورد بررسی میانگین متغیرهای «اخلاق حرفه‌ای کتابداران، دارا بودن تفکر انتقادی کتابداران، ارتباط متقابل و مؤثر کتابداران و کاربران، میزان آشنایی کتابداران با پایگاه‌های اطلاعاتی و خبری معتبر، میزان آشنایی کتابداران با نحوه جستجوی صحیح در اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی، رضایت از انجام کار و سودمند برای جامعه، دوره‌های آموزشی متناسب برای کتابداران، رضایت شغلی، امنیت شغلی، آگاهی فرد از انتظارات سازمان از او، ارائه بازخورد ارزیابی عملکرد مناسب از طرف سازمان به فرد، برخورداری از جو همکاری و ارتباط در بین بخش‌ها، تعهد سازمانی کتابداران، آشنایی با شبکه‌های اجتماعی و فعالیت‌های مؤثر در آنها، توسعه زیرساخت و آموزش لازم به کتابداران و رضایت کتابداران از منزلت اجتماعی» در سطح زیاد و ۴ به بالاست.

همچنین تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی، در بخش کاربری فعال، از میان ۸ متغیر مورد بررسی میانگین متغیرهای «توانایی تشخیص نیاز اطلاعاتی، توانایی مطرح کردن نیاز اطلاعاتی در قالب سؤال، میزان آشنایی کاربر با پایگاه اطلاعاتی معتبر (داخلی و بین‌المللی)، توانایی

کاربر در ارزیابی اطلاعات بازیابی شده، توانایی جستجوی پیشرفته در موتورهای جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی و دارا بودن تفکر انتقادی» در سطح بسیار زیاد و ۴ به بالاست. این در حالی است که متغیرهای «سطح سواد و گروه سنی کاربران» در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی میانگین بین ۳ تا ۴ را کسب نموده‌اند. در ادامه آمار توصیفی متغیرهای تأثیرگذار بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی به تفکیک سه بخش سازمان و زیرساخت، سرمایه انسانی و کاربری فعال آمده است.

جدول ۵. آمار توصیفی متغیرهای تأثیرگذار بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در

کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی				
متغیر	نوع کتابخانه	میانگین	انحراف معیار	کمترین بیشترین
سازمان و زیرساخت	دانشگاهی	۴/۳۴۳۰	۰/۴۴۱۴۲	۲/۹۱
	عمومی	۴/۳۰۸۱	۰/۵۱۵۸۰	۲/۸۲
سرمایه انسانی	دانشگاهی	۴/۴۹۴۱	۰/۴۶۰۷۵	۲/۷۵
	عمومی	۴/۴۸۴۷	۰/۵۷۲۵۴	۲/۱۹
کاربری فعال	دانشگاهی	۴/۰۹۷۷	۰/۶۳۰۸۱	۲/۵۰
	عمومی	۴/۱۰۸۷	۰/۶۴۷۶۷	۲/۷۵

بر اساس جدول ۵، در مجموع از دیدگاه کتابداران شاغل در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی، میانگین متغیرهای تأثیرگذار در هر سه بخش سازمان و زیرساخت، سرمایه انسانی و کاربری فعال در سطح بسیار زیاد و بالاتر از ۴ است. در این میان از دیدگاه جامعه پژوهش متغیرهای مربوط به بخش سرمایه انسانی در مقایسه با دو بخش دیگر اهمیت بیشتری داشته است. در ادامه آمار استنباطی مربوط به مقایسه متغیرهای تأثیرگذار بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی آمده است.

جدول ۶ نیز نشان می‌دهد که مقدار میانگین رتبه متغیر «سازمان و زیرساخت» در کتابخانه‌های دانشگاهی ۳۹/۱۹ و در کتابخانه‌های عمومی ۳۸/۸۷ است. همچنین جدول مقدار آماره آزمون من‌ویتنی را ۷۱۴ نشان می‌هد. از طرفی مقدار احتمال آزمون ۰/۹۵ و بیشتر از ۰/۰۵ است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که میان کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی از نظر شاخص‌های مربوط به متغیر «سازمان و زیرساخت» تفاوت معناداری وجود ندارد.

جدول ۶. آمار استنباطی مقایسه متغیرهای تأثیرگذار بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی

متغیر	کتابخانه	تعداد	رتبه میانگین	مجموع رتبه‌ها	آماره من ویتنی	معناداری
سازمان و زیرساخت	دانشگاهی	۳۲	۳۹/۱۹	۱۲۵۴	۷۱۴	۰/۹۵۰
	عمومی	۴۵	۳۸/۸۷	۱۷۴۹		
سرمایه انسانی	دانشگاهی	۳۲	۳۸/۳۱	۱۲۲۶	۶۹۸	۰/۰۲۹
	عمومی	۴۵	۳۹/۴۹	۱۷۷۷		
کاربری فعال	دانشگاهی	۳۲	۳۸/۹۸	۱۲۴۷/۵۰	۷۱۹/۵۰۰	۰/۹۹۶
	عمومی	۴۵	۳۹/۰۱	۱۷۵۵/۵۰		

بر اساس جدول ۶، مقدار میانگین رتبه متغیر سرمایه انسانی در کتابخانه‌های دانشگاهی ۳۸/۳۱ و در کتابخانه‌های عمومی ۳۹/۴۹ است. جدول ۶ مقدار آماره آزمون من ویتنی را ۶۹۸ نشان می‌دهد. از آنجا که مقدار احتمال آزمون ۰/۰۲۹ و کمتر از ۰/۰۵ است، می‌توان نتیجه گرفت میان کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی از نظر شاخص‌های مربوط به متغیر سرمایه انسانی تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین مطابق جدول ۳، مقدار میانگین رتبه متغیر «کاربری فعال» در کتابخانه‌های دانشگاهی برابر ۳۸/۹۸ و در کتابخانه‌های عمومی ۳۹/۰۱ است. از طرفی مقدار آماره آزمون من ویتنی ۷۱۹/۵ است. با توجه به اینکه مقدار احتمال آزمون ۰/۹۹۶ شده و بیشتر از ۰/۰۵ است. بنابراین، میان کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی از نظر متغیر کاربری فعال تفاوت معناداری وجود ندارد.

۵. نتیجه‌گیری

پژوهش کاربردی حاضر با رویکرد توصیفی-تحلیلی با هدف مقایسه دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی شهر تهران در مورد اشاعه اطلاعات و اخبار معتبر در دوران همه‌گیری از نظر خدمات و ابزارهای مورد استفاده و عوامل و متغیرهای تأثیرگذار با به‌کارگیری روش‌های اسنادی و پیمایشی انجام شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد از میان پاسخ‌دهندگان، درصد بیشتری از کتابداران کتابخانه‌های عمومی در مقایسه با کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی، زنان هستند؛ همچنین بیشترین اعضای نمونه در هر دو جامعه کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی در بازه سنی ۳۶ تا ۴۶ سال و کمترین اعضا در بازه سنی کمتر از ۲۵ سال هستند؛ از یک سو بیشترین اعضای نمونه در کتابخانه‌های عمومی دارای پست سازمانی کتابدار و از سوی دیگر بیشترین اعضای نمونه در کتابخانه‌های دانشگاهی دارای پست سازمانی مدیر

هستند. از طرفی بر اساس نتایج بیشترین اعضای نمونه در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی دارای وضعیت استخدامی رسمی و پیمانی هستند. همچنین میانگین سنوات خدمت کتابداران در کتابخانه‌های دانشگاهی در حدود ۶ سال بیشتر از کتابداران کتابخانه‌های عمومی بوده است.

تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به خدمات اشاعه اطلاعات معتبر نشان داد از میان ۸ خدمت پرسش شده از کتابداران در کتابخانه‌های دانشگاهی، میانگین خدمات بریده جراید و برگزاری نشست‌های مختلف هفتگی و ماهانه بین ۲ تا ۳، میانگین خدماتی نظیر برگزاری کارگاه‌های آموزشی (آشنایی با فناوری‌های نوین، سواد اطلاعاتی، آشنایی با شبکه‌های اجتماعی و ...)، فعال بودن خدمات «از کتابدار پرس» به صورت فیزیکی و مجازی، برگزاری همایش‌ها و سمینارها، ارائه خدمات مجازی در بستر وبگاه کتابخانه و معرفی کتاب و آثار معتبر چاپی بین ۳ تا ۴ و میانگین ارائه خدمات مجازی در بستر شبکه‌های اجتماعی بالاتر از ۴ است؛ از سوی دیگر مواردی نظیر ارائه خدمات مجازی در بستر شبکه‌های اجتماعی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی (آشنایی با فناوری‌های نوین، سواد اطلاعاتی، آشنایی با شبکه‌های اجتماعی و ...)، فعال بودن خدمات «از کتابدار پرس» به صورت فیزیکی و مجازی، برگزاری همایش‌ها و سمینارها، ارائه خدمات مجازی در بستر وبگاه کتابخانه، معرفی کتاب و آثار چاپی، ارائه خدمات بریده جراید و برگزاری نشست‌های هفتگی و ماهانه، میانگین ۳ تا ۴ را در کتابخانه‌های عمومی به خود اختصاص داده‌اند. به نظر می‌رسد با توجه به کارکرد و رسالت متفاوت انواع کتابخانه‌ها و نوع مخاطبان، در کتابخانه‌های دانشگاهی در مقایسه با مخاطبان کتابخانه‌های عمومی، ارائه خدماتی نظیر بریده جراید و برگزاری نشست‌های مختلف هفتگی و ماهانه با استقبال کمتری مواجه شود و کتابداران دانشگاهی با توجه به اهداف و کارکرد متفاوت سازمان و کاربران خود، تمایل بیشتری به ارائه انواع خدمات دیگر داشته‌اند. از سوی دیگر، کتابداران با توجه به تحولات عصر اخیر نظیر تولید و نشر الکترونیکی اطلاعات از یک سو، و مواردی نظیر شکاف دیجیتال و عدم برابری در میان جوامع از سوی دیگر، برای ارائه خدماتی مانند برگزاری کارگاه‌های آموزشی (آشنایی با فناوری‌های نوین، سواد اطلاعاتی، آشنایی با شبکه‌های اجتماعی و ...)، ارائه خدمات مجازی در بستر وبگاه کتابخانه و ... اهمیت و وزن بیشتری قائل هستند. به سخن دیگر در عصر اخیر ظهور فناوری‌های دیجیتال سبب تشدید نابرابری‌ها و عدم شمولیت در جوامع شده و در این میان کتابخانه‌ها یکی از راه‌حل‌های مفید و مؤثر در دسترسی به این فناوری‌ها و کاهش شکاف دیجیتال بوده است. بنابراین بسیاری از خدمات و نقش‌های جدید کتابخانه‌های معاصر - حمایت از سواد دیجیتالی و پر کردن شکاف دیجیتال، تخصیص فضاها و برنامه‌های نوآوری، و تبدیل شدن به مراکز

فناوری^۱ که در بسیاری کشورها پیش‌فرض محسوب می‌شوند، در پیشرفت چشم‌اندازهای فناوری محور و جامعه دانش‌بنیان مشارکت می‌کنند (وصفی، جعفری و جباری، ۱۳۹۸).

تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد از نظر ابزارهای مورد استفاده جهت ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در کتابخانه‌های دانشگاهی، ابزارهایی مانند کارشناسان و خبرگان، منابع چاپی، روزنامه‌ها و خبرگزاری‌ها و منابع چندرسانه‌ای دارای میانگین بین ۳ تا ۴ و ابزارهایی نظیر پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر (داخلی و بین‌المللی) و شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها دارای میانگین بالاتر از ۴ هستند. این در حالی است که در کتابخانه‌های عمومی از میان ۷ ابزار پرسش شده از کتابداران ابزارهایی نظیر پایگاه اطلاعاتی معتبر (داخلی و بین‌المللی)، کارشناسان و خبرگان، رسانه‌ها، منابع چاپی، روزنامه‌ها و خبرگزاری‌ها، منابع چند رسانه‌ای، میانگین ۳ تا ۴ را به خود اختصاص داده و تنها شبکه‌های اجتماعی حائز میانگین ۴ به بالا هستند. بنابراین از نظر ابزارهای مورد استفاده، در کتابخانه‌های عمومی ابزار شبکه‌های اجتماعی و در کتابخانه‌های دانشگاهی ابزارهای پایگاه‌های اطلاعاتی، شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها دارای میانگین بالاتر از ۴ هستند. به بیان دیگر، در دوران همه‌گیری‌ها با توجه به کاهش حضور کاربران و فعالیت‌های اجتماعی در محیط کتابخانه‌ها از یک سو، و همچنین کاهش حضور کتابداران از سوی دیگر و با در نظر داشتن مزایای شبکه‌های اجتماعی مانند امکان اشتراک دانش و تقویت کارکردهای اجتماعی کتابخانه‌ها (احمدی، ۱۳۹۶؛ زراعتکار مغانی، ۱۳۹۴؛ صابری، حسن‌زاده و درودی، ۱۳۹۸)، کتابداران در استفاده از این شبکه‌ها هم از نظر شناسایی اطلاعات معتبر و هم ارائه خدمات، تمایل بیشتری نشان داده‌اند. در نهایت نتایج نشان داد از نظر وضعیت خدمات اطلاعاتی و ابزارهای مورد استفاده میان کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی در اشاعه اطلاعات معتبر، تفاوت معناداری وجود ندارد.

نتایج نشان داد متغیرهای تأثیرگذار بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در سه بخش سازمان و زیرساخت، سرمایه انسانی و کاربری فعال قابل رهگیری است. در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی، در بخش سازمان و زیرساخت از میان ۱۱ متغیر مورد بررسی، میانگین متغیرهای «دارا بودن وب‌سایت، مدیریت (سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی)، منطقه جغرافیایی، بودجه کتابخانه، دسترسی کتابخانه به شبکه‌های اجتماعی، زیرساخت‌های فناوری، اشتراک پایگاه‌های خبری و اطلاعاتی معتبر، ارزش قائل شدن سازمان مادر برای ابتکار و خلاقیت کتابداران و تأکید بر نیازهای اطلاعاتی مخاطبان/ذی‌نفعان» در سطح بسیار زیاد و ۴ به بالا و میانگین متغیر «رشته و مقطع تحصیلی کتابداران»، زیاد و بین ۳ و ۴ است. در بخش عوامل مرتبط با سازمان و زیرساخت، از نظر کتابداران کتابخانه‌های عمومی متغیر «ساعت کار و

¹ Tech hubs

تعداد نیروی انسانی در کتابخانه» با میانگین بالای ۴ در مقایسه با میانگین بین ۳ و ۴ از دیدگاه کتابداران کتابخانه‌های عمومی عامل مؤثرتری بر ارائه این خدمات است. نتایج به دست آمده مؤید این نکته است که از نظر کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی شهر تهران از یک سو توجه نهادهای متولی و مدیران کتابخانه‌ها به تأمین زیرساخت‌ها نظیر بودجه، نیروی انسانی، امکانات و تجهیزات مورد نیاز جهت طراحی و ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر و از سوی دیگر توجه مسئولان و نهادهای متولی، کتابخانه‌ها و کتابداران به نیازهای اطلاعاتی جوامع محلی کتابخانه‌ها در همه‌گیری‌ها و همچنین موقعیت جغرافیایی کتابخانه‌ها و جوامع محلی، عوامل مؤثر بر طراحی و ارائه این گونه خدمات در دوران همه‌گیری‌هاست. همچنین از آنجا که بر اساس برخی مطالعات انجام شده (برادر، کیانی و گوهری، ۱۳۹۰) کتابخانه‌های عمومی با کمبود نیروی انسانی و در نتیجه کمبود ساعات کاری لازم مواجه هستند، کتابداران این کتابخانه‌ها متغیر «ساعت کار و تعداد نیروی انسانی در کتابخانه» را عامل مؤثرتری بر ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر در کتابخانه‌ها دانسته‌اند. با توجه به ظهور فناوری‌ها و انقلاب دیجیتال از یک سو و سیل عظیم اطلاعاتی از سوی دیگر، موضوع دسترسی به مصادیق مختلف فناوری‌های نوظهور نظیر شبکه‌های اجتماعی و پایگاه‌های خبری و اطلاعاتی معتبر در کتابخانه‌های امروزی یک مسئله مهم در توانمندسازی کتابخانه‌ها در اشاعه اخبار و اطلاعات معتبر به ویژه در بحران‌هاست (اصنافی و همکاران، ۲۰۱۷). همچنین از آنجا که اهمیت اشاعه اخبار و اطلاعات معتبر در میان اخبار و اطلاعات جعلی فراوان در دوران همه‌گیری مضاعف می‌شود (سلطانی‌فر، سلیمی و فلسفی، ۱۳۹۶)، به نظر می‌رسد برنامه‌ریزی برای طرح‌های تشویقی کتابخانه‌ها و کتابداران خلاق و مبتکر در ارائه اخبار و اطلاعات معتبر، یکی از عوامل مؤثر بر افزایش انگیزه کتابداران در طراحی و ارائه این گونه خدمات به کاربران خود خواهد بود.

از سوی دیگر، نتایج نشان داد در بخش متغیرهای مربوط به سرمایه انسانی، از میان ۱۶ متغیر مورد بررسی، از نظر کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی میانگین تمام متغیرهای مورد بررسی نظیر اخلاق حرفه‌ای کتابداران، دارا بودن تفکر انتقادی کتابداران، ارتباط متقابل و مؤثر کتابداران و کاربران، میزان آشنایی کتابداران با پایگاه‌های اطلاعاتی و خبری معتبر، میزان آشنایی کتابداران با نحوه جستجوی صحیح در اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی، رضایت از انجام کار و سودمند برای جامعه، دوره‌های آموزشی متناسب برای کتابداران، رضایت شغلی، امنیت شغلی، آگاهی فرد از انتظارات سازمان از او، ارائه بازخورد ارزیابی عملکرد مناسب از طرف سازمان به فرد، برخورداری از جو همکاری و ارتباط در بین بخش‌ها،

تعهد سازمانی کتابداران، آشنایی با شبکه‌های اجتماعی و فعالیت‌های مؤثر در آنها، توسعه زیرساخت و آموزش لازم به کتابداران و رضایت کتابداران از منزلت اجتماعی در سطح بسیار زیاد و ۴ به بالاست. همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد متغیرهای تأثیرگذار در بخش سرمایه انسانی، از یک جنبه اهمیت متغیرهای کار تخصصی و از جوانب دیگر اهمیت ویژگی‌های شخصیتی کتابداران و متغیرهای سازمانی را در ارائه این‌گونه خدمات نشان می‌دهد؛ در زمینه متغیرهای کار تخصصی، آشنایی کتابداران با مهارت‌های سواد اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی از یک سو و برگزاری دوره‌های آموزشی ضمن خدمت در این زمینه از سوی دیگر، بر ارائه خدمات مبتکرانه و خلاقانه در ارتباط با اشاعه اطلاعات معتبر تأثیرگذار است. در زمینه ویژگی‌های شخصیتی ارتباط و تعامل کتابداران با سایر همکاران خود و کاربران کتابخانه، از جوانب گوناگون بر ارائه این‌گونه خدمات مؤثر است. در زمینه متغیرهای سازمانی، مواردی نظیر جو همکاری در سازمان، رضایت شغلی، امنیت شغلی، بازخورد ارزیابی عملکرد مناسب، منزلت اجتماعی و ... تأثیرگذار است. در مجموع در مطالعات زیادی به نقش کلیدی کتابداران در اشاعه اطلاعات معتبر و مبارزه با اخبار جعلی اشاره شده است (علی‌اصغری، ۱۳۹۹؛ زنگنه، ۱۳۹۹؛ بنگانی، ۲۰۲۱؛ وانگ و لاند، ۲۰۲۰؛ چاکرابرتی و همکاران، ۲۰۲۰).

همچنین تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد در بخش کاربری فعال، از میان ۸ متغیر مورد بررسی میانگین متغیرهای توانایی تشخیص نیاز اطلاعاتی، توانایی مطرح کردن نیاز اطلاعاتی در قالب سؤال، میزان آشنایی کاربر با پایگاه اطلاعاتی معتبر (داخلی و بین‌المللی)، توانایی کاربر در ارزیابی اطلاعات بازیابی شده، توانایی جستجوی پیشرفته در موتورهای جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی و دارا بودن تفکر انتقادی در سطح بسیار زیاد و ۴ به بالاست. این در حالی است که متغیرهای سطح سواد و گروه سنی کاربران در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی میانگین بین ۳ تا ۴ را کسب نموده‌اند. به بیان دیگر، در بخش عوامل مرتبط با کاربری فعال، متغیرهای سطح سواد و گروه سنی کاربران در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی اهمیت کمتری در مقایسه با سایر متغیرهای مورد بررسی در این بخش داشته‌اند. همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد در این بخش متغیرهای مربوط به ویژگی‌های فردی کاربران در مقایسه با متغیرهای مربوط به رفتار اطلاع‌یابی (مهارت‌های سواد اطلاعاتی) تأثیر کمتری داشته‌اند. بدون شک رفتار اطلاع‌یابی کاربر در تعامل دائمی با افراد، پایگاه‌های اطلاعاتی، شبکه‌های اجتماعی، موقعیت‌ها و زمینه‌های گوناگون شکل می‌گیرد (ویلسون، ۱۹۹۷). در این راستا سلطانی‌فر، سلیمی و فلسفی (۱۳۹۶)، در پژوهش خود به این

¹ Bangani

² Chakraborty

³ Wilson

نتیجه رسیدند یکی از مؤثرترین شیوه‌های مقابله با اخبار جعلی توسعه آموزش‌هایی از جمله سواد رسانه‌ای، خبری، بصری و اطلاعاتی به مخاطبان است تا با آشنایی با روش‌ها و فراگیری مهارت‌های لازم، توان شناسایی و مقابله با اخبار جعلی را فراهم می‌کند.

به طور کلی از دیدگاه کتابداران شاغل در کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی، میانگین متغیرهای تأثیرگذار در هر سه بخش سازمان و زیرساخت، سرمایه انسانی و کاربری فعال در سطح بسیار زیاد و بالاتر از ۴ است. همچنین میان‌نگرش کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی از نظر شاخص‌های مربوط به متغیرهای سازمان و زیرساخت و کاربری فعال تفاوت معناداری وجود ندارد؛ این در حالی است که از نظر شاخص‌های مربوط به متغیر سرمایه انسانی میان‌نگرش کتابداران کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی تفاوت معناداری وجود دارد. در پایان لازم به توضیح است با توجه به اینکه کووید ۱۹ اولین همه‌گیری نبوده و آخرین هم نخواهد بود، پژوهشگران در پرسشنامه گویه‌هایی را مورد نظرسنجی قرار داده‌اند که در سایر بحران‌ها و همه‌گیری‌ها نیز کاربردی بوده و مصداق داشته باشد.

بدون شک ارائه خدمات اشاعه اطلاعات و اخبار معتبر در دوران همه‌گیری‌ها با توجه به بازار داغ اطلاعات جعلی و شایعات ضمن اینکه در کنترل و مهار بیماری به طرق مختلف مؤثر خواهد بود، موجب ایجاد ارزش افزوده برای کتابخانه‌ها و کتابداران خواهد شد. در این زمینه و در راستای طراحی و ارائه اینگونه خدمات لازم است عوامل تأثیرگذاری نظیر تأمین زیرساخت‌ها از سوی نهادهای متولی و بالادستی کتابخانه‌ها، دیدگاه و توانمندی کتابداران شاغل در کتابخانه‌ها و ویژگی‌ها و نیازهای کاربران در نظر گرفته شود. در ادامه بر اساس نتایج پژوهش، پیشنهادات کاربردی زیر ارائه می‌شود:

با توجه به اهمیت بسیار زیاد شاخص‌های مربوط به متغیر زیرساخت و سازمان، مسئولان و متولیان کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی، به تأمین زیرساخت‌های لازم نظیر امکان دسترسی به فناوری‌های دیجیتال برای اشاعه اطلاعات معتبر در جامعه توجه کافی داشته باشند؛ همچنین با در نظر داشتن اینکه کتابداران کتابخانه‌های عمومی متغیر «ساعت کار و تعداد نیروی انسانی در کتابخانه» را عامل مؤثرتری بر ارائه این خدمات در نظر گرفته‌اند، کمبود نیروی انسانی در کتابخانه‌ها به ویژه در کتابخانه‌های فوق به طرق مختلف رفع شود. از سوی دیگر با توجه به اهمیت بسیار زیاد شاخص‌های مرتبط با متغیر سرمایه انسانی در پژوهش حاضر، دوره‌های تخصصی مناسب جهت افزایش مهارت‌های سواد اطلاعاتی کتابداران برگزار شود؛ مسئولان و متولیان کتابخانه‌ها زمینه را برای افزایش رضایت شغلی، امنیت شغلی، منزلت اجتماعی و ... در جهت افزایش کمیت و کیفیت طراحی و ارائه خدمات اشاعه اطلاعات معتبر مهیا کنند؛ با توجه به میانگین بسیار زیاد ابزار شبکه‌های اجتماعی و خدمات مرتبط با آنها، پژوهشگران با تشکیل

پروفایل در انواع شبکه‌های اجتماعی عمومی و علمی و به اشتراک گذاشتن تولیدات علمی خود، اشاعه اطلاعات معتبر را تسهیل کنند؛ در نهایت بر اساس اهمیت بسیار زیاد شاخص‌های مرتبط با متغیر کاربری فعال، ویژگی‌ها و نیازهای کاربران کتابخانه‌ها در زمینه شناسایی و دسترسی به اخبار و اطلاعات معتبر به روش‌هایی نظیر مصاحبه و مشاهده جوامع بررسی و شناسایی شده و خدمات مناسب در جهت پاسخ‌گویی به این نیازها و در نهایت توانمندسازی آنها طراحی و ارائه شود.

۶. منابع

- آوردند، سمیه؛ قنواتی، زینب؛ هاتفی کیا، منصوره (۱۴۰۰). آموزش مجازی: بررسی جایگاه کتابخانه‌ها در به کارگیری شبکه‌های اجتماعی در بحران کرونا، چهارمین کنفرانس بین‌المللی مطالعات میان رشته‌ای روانشناسی، مشاوره و آموزش علوم تربیتی، تهران. <https://civilica.com/doc/1302487>
- احمدی، اسماعیل (۱۳۹۶). شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و خواندن: شناخت مزایا، معایب و راهکارهای اثربخشی. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۲۳(۴)، ۵۰۳-۵۲۴
- اشرفی‌ریزی، حسن، و کاظم‌پور، زهرا (۱۳۹۹). چالش‌های خدمات اطلاع‌رسانی مرتبط با بحران کووید ۱۹. *مجله طب نظامی*، ۲۲(۲)، ۲۰۷-۲۰۹.
- انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران (۱۴۰۰). *کنگره ملی سالانه متخصصان علوم اطلاعات*، نشست کتابخانه عمومی. تهران.
- برادر، رویا؛ کیانی خوزستانی، حسن، و گوهری، حمیده (۱۳۹۰). بررسی وضعیت منابع انسانی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور از نقطه نظر مدیریت دانش. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۱۸(۲)، ۳۳۲-۳۵۵.
- حجت‌حسینی، زهرا (۱۳۹۹). الگوهای خدماتی و استراتژی‌های کاربردی کتابخانه‌های دانشگاهی در دوران کرونا: یک مطالعه متن پژوهانه. *ترویج علم*، ۱۱(۱۹)، ۱۸۷-۲۱۲.
- دیانی، محمد حسین (۱۳۸۷). *روش‌های تحقیق در کتابداری*. مشهد: کتابخانه رایانه‌ای.
- زبردست، مریم، و شکوهیان، حسن (۱۳۹۱). خدمات اشاعه اطلاعات گزیده در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی ایران: مقایسه با هدف ارائه الگوی مناسب. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۳(۹۱)، ۹۸-۱۱۷.
- زراعتکار مغانی، سعیده (۱۳۹۴). بررسی شبکه‌های اجتماعی، مزایا و معایب آن‌ها. *کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های کاربردی در فناوری اطلاعات، کامپیوتر و مخابرات*، تربت حیدریه.
- زنگنه، ثریا (۱۳۹۹). خدمات کتابخانه‌های عمومی در بحران کرونا. *کتابدار*، ۲۰، ۶(۳).

- سلطانی‌فر، محمد؛ سلیمی، مریم، و فلسفی، غلامرضا (۱۳۹۶). اخبار جعلی و مهارت‌های مقابله با آن. *رسانه*، ۲۸(۲)، ۴۹-۶۹.
- صابری، سمیرا؛ حسن‌زاده، محمد، و درودی، فریبرز (۱۳۹۸). بررسی وضعیت موجود و آرمانی تأثیر مولفه‌های فنی بر کاربست شبکه‌های اجتماعی در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۲۲(۱)، ۱۲۲-۱۴۷.
- طاهری، ابوالفضل؛ اشرفی‌ریزی، حسن، و سعیدی‌زاده، مرضیه (۱۳۹۹). در زمان بحران کووید ۱۹: تحلیلی بر راهنماها و اقدامات بین‌المللی. *مدیریت اطلاعات سلامت*، ۱۷(۳)، ۱۴۰-۱۴۶.
- عباداللهی، نوراله (۱۳۸۲). خدمات و اهمیت کتابخانه‌های عمومی. *پیام کتابخانه*، ۱۳(۳ و ۴)، ۱۵-۲۱.
- علی‌اصغری، نسرین (۱۳۹۹). نقش کتابداران و متخصصین اطلاعات پزشکی در مقابل کووید-۱۹ در ایران. *تصویر سلامت*، ۱۱(۴)، ۳۰۰-۳۰۴.
- فرهنگی، علی‌اکبر، و صفرزاده، حسین (۱۳۸۹). *روش‌های تحقیق در علوم انسانی (با نگرشی بر پایان‌نامه‌نویسی)*. تهران: برآیند پویش.
- مرادی، خدیجه، و صفوی، زینب (۱۳۹۱). بررسی نقش و جایگاه کتابخانه‌های عمومی کشورهای در حال توسعه در اقتصاد دانش‌محور. *شمسه*، ۴(۱۴ و ۱۵)، ۱-۱۱.
- منصوریان، یزدان (۱۳۹۳). روش تحقیق در علم اطلاعات و دانش‌شناسی. تهران: سمت.
- وصفی، محمدرضا؛ جعفری، سمیه، و جباری، لیلیا (۱۳۹۸). توسعه اقتصاد دانش‌بنیان و اقتصاد دیجیتال از طریق پلتفرم کتابخانه عمومی، *اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت دانش، بلاکچین و اقتصاد*، تهران.

References

- Ahmadi, E. (2017). Online social networking and reading: Advantages, disadvantages and effectiveness solutions. *Research on Information Science & Public Libraries*, 23 (4), 503-524. (in Persian).
- Aliasghari, N. (2020). Role of librarians and medical information experts in response to Covid-19 in Iran. *Depiction of Health*, 11(4), 300-304. (in Persian).
- Annual National Congress of Information Science Specialists* (2021). Public Library Meeting (In Persian).
- Ari, R. (2017). Importance and role of libraries in our society. 2. *National Journal of Interdisciplinary Studies*, 2, 59-65.
- Ashrafi-rizi H., Kazaempour Z. (2020). The challenges of information service related to the COVID-19 crisis. *Journal of Military Medicine*, 22(2), 207-209. (In Persian).
- Asnafi, A. R., Moradi, S., Dokhtesmati, M., & Naeini, M. P. (2017). Using mobile-based social networks by Iranian libraries: The case of Telegram Messenger. *Library Philosophy and Practice*. <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/1539/>
- Avarand, S., Ghanvati, Z., & Hatfiqua, M. (2021). Virtual education: A study of the position of libraries in using social networks in the corona crisis, *Fourth*

- International Conference on Interdisciplinary Studies in Psychology, Counseling and Educational Sciences*, Tehran. <https://civilica.com/doc/1302487> (in Persian).
- Bangani, S. (2021). The fake news wave: Academic libraries' battle against misinformation during COVID-19. *The Journal of Academic Librarianship*, 47(5), 102390. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2021.102390>
- Baradar, R., Kiani Khoozestani, H., & Gohari, H. (2012). A study of the status of human resources in the Iran public libraries foundation from the point of view of knowledge management. *Research on Information Science & Public Libraries*, 18 (2):331-355. (In Persian).
- Chakraborty, K., Kureshi, P. S. L., Gajbe, S. B., Upadhyay, N., & Devi, D. (2020). *Role of LIS Professionals to provide authentic information sources during COVID-19 a Pandemic crisis. Library Philosophy and Practice*. <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/4180/>
- Chukwuyere, A. E., Nwanneka, O. I., Chukwudebelu, C. C., & Chidiebere, E. B. (2020). Librarians' use of social media in disseminating health information on COVID-19. *International Journal of Research and Review*, 7(7), 443-454.
- Dayani, M. (2008). *Research methods in librarianship*. Mashhad: Ketabkhaneh Rayaneei. (In Persian).
- Ebadollahi, N. (2003). Services and the importance of public libraries. *Research on Information Science & Public Libraries*, 13 (3 and 4), 15-21. (In Persian).
- Farhangi, A., & Safarzadeh, H. (2010). *Research methods in the humanities (with a view to dissertation writing)*. Tehran: Barayand-e Pooyesh. (In Persian).
- Hojjat Hoseini, S. (2021). Service patterns and functional strategies for academic libraries during Corona: A text-study study. *Popularization of Science*, 11(2), 188-212. (In Persian).
- Iranian Library and Information Association (2021). *Annual National Congress of Information Science Specialists*, Public Library Meeting. Tehran.
- Kumar, P. S. (2016). Role of Library and Information Science Professionals in the Knowledge Society. *Journal of Information*, 2(2), 10-17.
- Madu, A. U., Haruna, B., & Rajapakse, G. S. (2019). Impact of User Characteristics in the Intention to Use the Library: An SEM approach. *International Journal of Library Science*, 17(1), 36-51.
- Mansoorian, Y. (2014). *Research method in knowledge and information science*. Tehran: Samt. (In Persian).
- Moradi, K., Safavi, Z. (2012). Investigating the role and position of public libraries in developing countries in the knowledge-based economy. *Shamseh*, 4 (14&15), 1-11. (In Persian).
- Noruzi, A., Gholampour, B., Gholampour, S., Jafari, S., Farshid, R., Stanek, A., & Saboury, A. A. (2022). Current and future perspectives on the COVID-19 vaccine: A scientometric review. *Journal of Clinical Medicine*, 11(3), 750.
- Saberi, S., Hasanzadeh, M., & Doroudi, F. (2020). Effective organizational components for the application of social networking in Iran's academic libraries: from status quo to ideal condition. *Library and Information Science Research*, 9(2), 162-183. (in Persian).
- Soltanifar, M., Salimi, M., Falsafi, G. (2017). Fake news and skills of fighting them. *Rasaneh*, 28(3), 43-69. (in Persian).

- Taheri, A., Ashrafi-Rizi, H., Saeedizadeh, M. (2020). Challenges and actions of public libraries for reopening and providing services under COVID-19 crisis: An analysis of international guidelines and actions. *Health Information Management*, 17(3), 140-146. (In Persian).
- Varheim, Andreas (2014). Trust in Libraries and Trust in Most People: Social capital creation in the public library. *Library Quarterly: Information, Community, Policy*, 84(3), 258-277.
- Vasfi, M., Jafari, S. and Jabbari, L. (2019). Development of Knowledge-Based Economy and Digital Economy through Public Library Platform, First International Conference on Knowledge Management, Blockchain and Economics, Tehran (in Persian).
- Wang, T., Lund, B., & Wang, T. (2020). Announcement Information Provided by United States ' Public Libraries during the 2020 COVID-19 Pandemic Announcement Information Provided by United States ' Public Libraries during the 2020 COVID-19 Pandemic. *Public Library Quarterly*, 00(00), 1-12. <https://doi.org/10.1080/01616846.2020.1764325>
- Wilson, T.D. (1997). Information behaviour: An interdisciplinary perspective. *Information Processing & Management*, 33(4), 551-572.
- Zanganeh, S. (1399). Public library services in the Corona crisis. *Ketabdar 2.0*, 6 (3). (in Persian).
- Zebardast, M., Shokoohian, H. (2012). Selective Dissemination of Information Services in Libraries and Information Centers of Iran: A Comparison with the Aim of Presenting an Appropriate Model. *Librarianship and Information Organization Studies*, 23(3), 98-117. (in Persian).
- Zeraatkar Moghani, S. (2015). Examining social networks, their advantages and disadvantages. *International Conference on Applied Research in Information Technology, Computer and Telecommunications*, Torbat Heydariyeh. (in Persian).